

Жива скарбниця історичної пам'яті

Музей – це місток між минулим і сьогоденням, центр патріотичного, краєзнавчого виховання, база поглибленого відтворення історії і середовища життя нашого поліського краю, жива скарбниця історичної пам'яті. Краєзнавчий музей центру дитячої та юнацької творчості Соснівської селищної ради здійснює комплексну роботу із збирання, вивчення, систематизації, реконструкції і пропаганди регіональних пам'яток історії, природи та етнографії.

Природничий відділ розкриває природне географічне середовище нашого краю, поступово відділ поповнюється зразками основних типів ґрунтів, мінералами і гірськими породами, муляжами, гербаріями та відпрепарованими зразками сучасних рослин і тварин типових для природної зони Полісся. Створюємо на основі ентомологічної колекції експозицію «Рідкісні та типові комахи нашого краю». Під час походів і мандрівок відшуковуємо, фотографу-

праця і любов поляків до порядку вражає нас і досі. Досліджуючи та подорожуючи колишніми вузькоколейними і лісовими шляхами, ніби поринаємо у ті часи, коли тут працювали наші дідусі, і усвідомлюємо причетність до нашої історії. Надіємось, що наступні польові експедиції принесуть нові цікаві знахідки.

Під час спільних піших і велосипедних туристсько-краєзнавчих походів з учасниками молодіжних історико-пошукових таборів «Заграва» та «Повстанські ночі» ми здійснювали прибирання і впорядкування поховань вояків, які загинули під час Другої світової війни, та встановили інформаційні таблички. Поповнювали експозицію «Криївка» віднайденими мілітарними експонатами. Вже традиційним став спільний з працівниками Соснівської бібліотеки для дорослих історичний екскурс з метою вшанування героїчного подвигу і жертвності українського народу у Другій світовій війні, учасники якого вчать аналізувати історичні джерела, які подають різні контраверсійні бачення

графу Віктору Литвинчуку, роботи якого передають красу пейзажів Надслучанщини та Соколинних гір, на яких ми можемо побачити, що Соколіні гори були практично «лисими», але їх рельєф зберігся майже без змін. На всіх чорнобілих фотосвітлинах, які були зроблені від 30-х по 90-ті роки ХХ століття, річка Случ завжди виглядала повноводною. Розкішна природа Соколинних гір не могла не надихнути на створення картин, які народились з-під пензля художників Б. Логвинчука і В. Лютюка.

Змінені назви були нав'язані чужинцями і, на жаль, прижились, наприклад, містечко Людвипіль - смт Сосновка чи Соснове, річка Смородинка - Стави, річка Сергіївка - Серегівка, село Погоріловка - Поліське, заказник Соколіні гори - Надслучанська Швейцарія. І більшість жителів краю не хоче повертати назад древні назви, стверджуючи, мовляв, хіба стане краще від того жити. Але ж ніхто з них не був і не бачив, як насправді виглядає європейська країна Швейцарія. Та все ж, повертаючи назад свої рідні топоніми, ми збережемо свою самобутність.

Перечитавши чимало краєзнавчої літератури, поспілкувавшись з краєзнавцями С. Савчуком та І. Лавренчуком з міста Новоград-Волинський сусідньої Житомирської області, відкрили заново історію нашої рідної річки Случ, яка була важливим торговим шляхом у недалекому минулому. Случем ходили невеликі судна-барки, напівбарки, човни-довбанки, баржі-плоти та здійснювався сплав заготовленого лісу. На жаль, істо-

доля. З допомогою завгоспа В. В. Орлова та техпрацівника І. В. Жиганюка ми побудували макет поліської хати з піччю і внутрішнім інтер'єром. Прототипом експозиції «Поліська хата» послугувала вже майже зруйнована невеличка автентична оселя на хуторі Кордон біля села Більчаки. Отже, «побудувавши» хату, ми побачили як практичну діяльність і естетичну досконалість, так і символічне значення хатніх та ремісничих предметів і пов'язані з ними залишки давніх уявлень нашого народу про навколишній світ.

Саме у народознавчому відділі музею гуртківці вільно діють з предметами – прядуть на прядці, прасують білизну давніми прасками та «рублем», влаштовують святкові «вечері» до Різдва, Великодня, грають у народні ігри. У музейній експозиції «Поліська хата» вихованці театрального гуртка, їх керівник О. М. Гершун провели інсценізацію твору В. Сухомлинського «Сьома дочка» та взяли участь у першому етапі дистанційного конкурсу читців-декламаторів «В Тарасовій думі, у Лесиній пісні живе Україна моя». Завідувач організаційно-масового відділу О. Т. Мисюк провела вечір пам'яті жертв голодоморів «Доки пам'ять в серці не згасає» та флешмоб до Дня української мови та писемності.

Звичними стали тижні гуртків туристично-краєзнавчого напрямку, під час яких вихованці різних вікових категорій не тільки знайомляться з експозиціями музею різних профілів, а й беруть участь у дидактичних іграх, квестах. Наймолодшим вихованцям особливо запам'яталась гра-квест «Жива скарбниця наших предків», де головним завданням було відгадати народну загадку і знайти цей предмет серед експонатів музею.

Для старших школярів, ліцеїстів та туристичних груп найцікавішою стала загальна екскурсія на тему «Соснівщина – її природні особливості, історія та етнографія», яка завершується фотосесією на фоні експозицій та словами за-

ємо і документуємо не тільки типових представників флори і фауни, а й спостерігаємо та досліджуємо рідкісні червонокнижні види рослин і тварин. Колишній вихованець гуртків М. Жигadlo виявив на території Надслучанського ландшафтного парку гніздування рідкісних чорних лелек. Про це було повідомлено орнітологів Рівненського державного природного заповідника, які провівши кільцювання молодих птахів, з'ясували особливості місць їх гніздування, перельотів, кормової бази. На основі цих спостережень ми підготували матеріали до екологічних конкурсів за темою «Гніздування та життя чорного лелеки на Рівненщині».

На основі природничих спостережень регулярно проводимо фотовиставки, фотопрезентації на природоохоронну тематику «Де живе чорна лелека», «Бережімо рідний край». Створено звіти про екологічні стежки «До таємниць рідного краю», «Річка Случ та її допливи», «Стежками Надслучанського ландшафтного парку», «До гнізда чорного лелеки», «Стежками річки Смородинки».

Значний обсяг зібраного фактичного історичного матеріалу дозволяє заглянути у глибину століть, збагнути сенс призабутих уроків історії, знайти в них живі і надихаючі цінності, створені нашими предками. Земельні документи, топографічні карти, світлини, які нам передали нащадки солтиса села Губків М. І. Капрана-Чабельця, дозволяють прослідкувати основні етапи польської колонізації нашого краю у 20-30-тих роках ХХ століття. Картографічний матеріал допомагає орієнтуватись під час здійснення туристсько-краєзнавчих походів та розвідок

місцями колишніх колоній, видобутку корисних копалин, насипами колишніх вузькоколієних шляхів. На основі зібраних фото-відеоматеріалів і віднайдених слідів минулого оформляємо звіти за темами «Зниклі села та вузькоколієні шляхи», «Слідами вузькоколієної шляхи». Такий об'єкт як 51 км насипу колишньої вузькоколієної Рокитне-Мочулянка повинен використовуватись для туристичних маршрутів та автономних пішохідних походів.

Колись великі поліські села Стара Гута, Левачі, Мишаківка зникли зовсім, на їх місці розкинулись дрімучі ліси, а про те, що тут колись жили люди, нагадують поодинокі дикі груші та спорохнявілі хрести-фігури. Серед лісів важко відшукати місця колишніх забудов і за наявним планом прослідкувати розташування вулиць. Часто нам допомагає віднаходити експонати для музею будівництво нових лісових доріг, де ми помічали розриті хатнища. У розритому відслоненні серед шлаку та уламків заліза ми відшукали непогано збережені знаряддя праці – сокири, сапи, плуги, які використовувались у селянському господарстві і були викувані ковалями з місцевої болотної руди. Ковальський, смолокурний, гутний промисли потребували значної кількості деревини, чому сприяло вигідне розташування поселень біля лісів та наявність водойм.

Як показали наші мандрівки, вздовж колишнього польсько-радянського кордону історія і час взяли своє, але наполеглива

історичних фактів та робити власні логічні висновки.

За віднайденими документами та фотоархівами радянського періоду, які правдиво відтворюють недавній період життя наших дідів і батьків, які були простими колгоспниками і робітниками, можемо дослідити соціальний та економічний розвиток Соснівського району, що існував як повноцінна адміністративно-територіальна одиниця до 1960-х років ХХ століття. Різноманітні документи, які належали власникам колишніх хуторів, розкривають тяжкий період радянської колективізації та колгоспного життя від 40-х до 70-х років ХХ століття. Тепер вони є надбанням для нашого краєзнавчого музею, адже документ – це наша історія, людина може схитрувати, обманути, видати бажане за дійсне, сказати неповну правду, документ же – безпристрасний.

Нам вдалось віднайти загублені фотонегативи, які належали фото-

графів, які заготівлі поліських лісів – це історія нищення природи, разом з лісами зникає і сама річка,

тому дуже важливо задокументувати унікальні відомості про річку нашого дитинства у темах «Річка Случ – найдавніший водний шлях» та «Плисацтво – забуте ремесло Полісся». На основі цих досліджень підготували роботу для участі у Всеукраїнській краєзнавчій експедиції учнівської молоді «Моя Батьківщина - Україна» за напрямком «Із батьківської криниці».

У нашому краєзнавчому музеї зібрано немало різних експонатів минулих часів, які розповідають про нелегку працю лісорубів і плотогонів, про розвиток лісівництва і деревообробної промисловості. Під час екскурсії на тему «Історія ремесел, пов'язаних з обробкою деревини» керівник гуртка «Художня обробка деревини» С. В. Стасюк знайомить своїх вихованців з давніми інструментами та технологіями обробки деревини.

Українська хата – це колиска нашого народу, де творилась його

фотонегативи та словами захоплення і вдячності за проведену пошукову та музейну роботу із записом у «Книзі відгуків і пропозицій». Вихованці Березнівського ліцею №2 у складі команди «Барви Случа», беручи участь в інноваційному проєкті «Знай і люби свій край», із захопленням оглядали експозиції музею та продовжували знайомство з неповторними краєвидами і романтичними легендами під час мандрівної екскурсії до скелі Сокіл, руїн Губківського замку, радонового джерела та валів древнього Маринина. Тепер наш краєзнавчий музей став не тільки візитівкою Соснівщини, а й першою точкою на туристичних маршрутах, яку мають відвідувати туристичні групи, мандруючи стежками Надслучанщини.

Дуже вдячні жителям Соснівщини, які відгукнулись на оголошення акції «Подаруй музею експонат», адже часто вдома можна знайти старі фотографії, фотонегативи, документи, книги, значки, медалі, монети, предмети одягу, музичні інструменти, картини, вироби декоративно-прикладного мистецтва, посуд, дитячі іграшки, предмети побуту, котрими користувались батьки, бабусі та дідуся. Ставши музейними експонатами, речі отримують друге життя у представлених виставках та експозиціях. Ім'я дарувальника заноситься в книгу надходжень фондів музею, таким чином, кожен бажаючий може залишити благородний слід в історії краю. Отож, друзі, давайте спільно писати історію Надслучанського краю!

Олександр СОСНОВЧИК,
керівник гуртків центру дитячої та юнацької творчості Соснівської селищної ради.